

Úvod do jazykovědy (3)

doc. Mgr. Petr Stehlík, Ph.D.
ÚR JL FF MU

Interdisciplinární studium jazyka

Sociolingvistika

2

2. polovina 20. století (W. Labov, americká lingvistika), již předtím francouzská sociologická škola (A. Meillet, G. Matoré). Jazyk jako společenská instituce (konvence + konsensus)

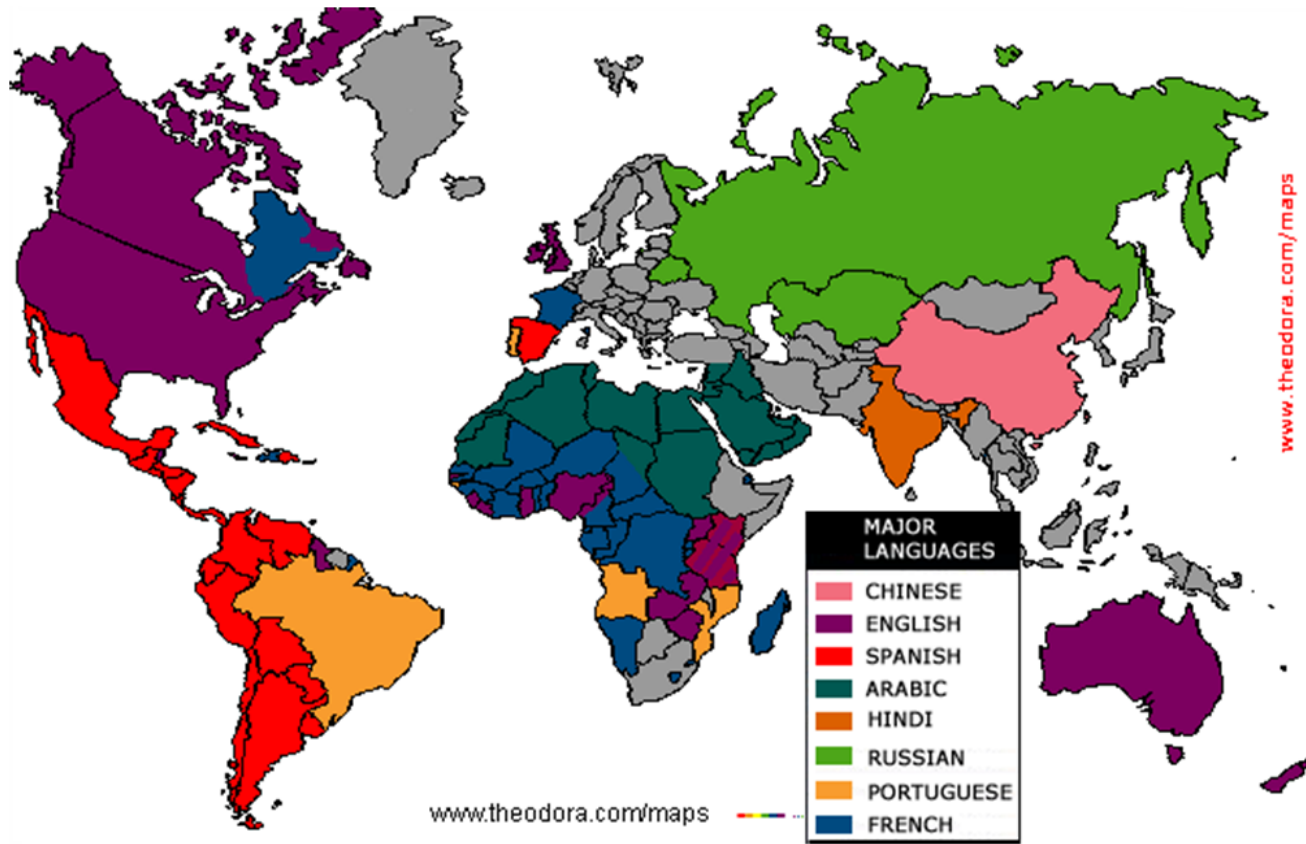
Předmět studia: variety jazyka (funkční styly/registry a sociolekty, např. slang nebo argot + regionální dialekty). Obecněji jazyk z hlediska sociologických parametrů (věk, pohlaví, sociální třída apod.)

Sociolingvistická klasifikace jazyků:

- 1) jazyky světové
- 2) jazyky oficiální
- 3) ostatní jazyky

Problém rozlišení jazyků a dialektů (např. arabské či německé dialekty oproti samostatným slovanským jazykům (čeština, slovenština, polština, srbština...)).

Světové jazyky

Interdisciplinární studium jazyka

Sociolingvistika

4

Studium dalších faktorů:

- ▶ Komunikativní situace (funkční styly, registry)
- ▶ Sociální postoje účastníků (nadřazenost/podřazenost, důvěrnost/distance...)
- ▶ Vyjadřování zdvořilosti (jazykové odlišnosti)

Typicky práce s dotazníky, analýza autentického jazykového (mluveného) materiálu a terénní výzkumy.

Interdisciplinární studium jazyka

Antropolingvistika / Etnolingvistika

5

1. polovina 20. století, americká lingvistika. Původně studium domorodých jazyků bez písma.

Počátky: F. Boas, E. Sapir, B. L. Whorf

Předmět studia: kulturní rozdíly v jazykové komunikaci (náboženství, tradice, rodinné vztahy, pozdravy, zdvořilostní zvyky...)

Interdisciplinární studium jazyka

Neurolingvistika

6

Již od 2. poloviny 19. století. Výzkum mozku a řečových center. Patologické stavy (jazykové patologie, poškození mozku).

Levá hemisféra: - Brocova oblast (artikulace + gram. funkce)

- Wernickeho oblast (porozumění řeči)

Pravá hemisféra: - celkové zpracování informací

Propojení obou hemisfér – tzv. *corpus callosum*

Jazykové poruchy: afázie (agrafie/dysgrafie, alexie/dyslexie, dyslalie, koktavost...)

Interdisciplinární studium jazyka

Psycholingvistika

7

Cca. od poloviny 20. století, americká lingvistika (C. E. Osgood, T. A. Sebeok, G. Lakoff, N. Chomsky)

Předmět studia: Jazyk a pojmové myšlení, psychické činnosti spojené s mluvou.

Produkce řeči: konceptualizace představy (> abstraktní pojmy, významy) > pojmenování > formulace > artikulace

Percepce řeči: vnímání > segmentace jednotek > přiřazení významu > syntaktická analýza a interpretace

Předchůdci: Psychologická lingvistika (W. Wundt – počátek 20. stol.)

Behaviorismus v jazyce (L. Bloomfield): S > r > s > R

Interdisciplinární studium jazyka

Psycholingvistika

8

Další oblasti studia:

- ▶ Osvojování mateřského jazyka (vrozená dispozice, univerzální gramatika?)
- ▶ Bilingvismus (simultánní vs. sekvenční)
- ▶ Studium cizího jazyka (odlišný proces)
- ▶ Vnitřní řeč (= myšlení)

Členění a přesahy lingvistiky: Shrnutí

1. **Lingvistika jako součást širěji pojatých vědních oborů** (filologie, sémiotika, kognitivní věda)
2. **Tradiční jádro lingvistiky:** disciplíny odpovídající jednotlivým jazykovým subsystémům (fonetika a fonologie, morfologie, lexikologie a sémantika, syntax)
3. **Další lingvistické disciplíny** (pragmatika, stylistika, dialektologie a jazykový zeměpis, historická gramatika...)
4. **Pomezí disciplín** (interdisciplinární studium: sociolingvistika, neurolingvistika, psycholingvistika atd.)

